

ВИСНОВОК

**Національного університету «Чернігівська політехніка»
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Бичкова Сергія Васильовича
на тему: «Механізми публічного антикризового управління розвитком територій»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування**

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науково-дослідними роботами

Дисертаційна робота Бичкова Сергія Васильовича присвячена дослідженню механізмів публічного антикризового управління розвитком територій, що є особливо значущим для сучасної України в умовах багаторівневих кризових впливів, спричинених пандемією COVID-19, повномасштабною збройною агресією, руйнуванням критичної інфраструктури, масштабними міграційними процесами, енергетичними, фінансовими та соціально-економічними шоками.

Актуальність обраної теми визначається тим, що в умовах воєнного стану та підготовки до повоєнного відновлення регіони потребують не лише оперативного реагування на кризові загрози, а й побудови цілісної системи управління, здатної поєднувати превенцію, кризове реагування, відновлення та інституційне навчання. Саме тому дослідження механізмів публічного антикризового управління розвитком територій має важливе значення для підвищення стійкості громад, забезпечення безперервності публічних послуг, удосконалення міжрівневої координації та формування управлінських передумов для відбудови України.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної теми кафедри менеджменту та адміністрування Національного університету «Чернігівська політехніка» «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» № держреєстрації 0120U105292. У межах зазначеної теми здобувачем розроблено теоретичні та методичні засади формування механізмів публічного антикризового управління розвитком територій, обґрунтовано системну модель такого механізму та запропоновано методику оцінки його ефективності.

2. Мета і завдання дослідження

Метою дисертаційної роботи є комплексне теоретико-методичне обґрунтування механізмів публічного антикризового управління розвитком територій та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення їхньої ефективності в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Для досягнення поставленої мети у дисертації вирішено такі основні завдання:

- узагальнено понятійно-категоріальний апарат дослідження та розкрито зміст механізмів публічного антикризового управління розвитком територій;
- обґрунтовано науково-методичні засади формування механізмів публічного антикризового управління розвитком територій із використанням системного, інституційного, ризик-орієнтованого, програмно-цільового та просторово-регіонального підходів;
- проаналізовано досвід країн ЄС щодо публічного антикризового управління розвитком територій і визначено можливості його адаптації в Україні;

- здійснено оцінку регіонального виміру соціально-економічного розвитку України та визначено ключові індикатори стійкості й вразливості територій;
- виявлено особливості, проблеми та інституційні розриви у формуванні механізмів публічного антикризового управління розвитком територій;
- досліджено стан нормативно-правового забезпечення антикризового управління територіальним розвитком та визначено напрями його вдосконалення;
- обґрунтовано стратегічні напрями розвитку механізмів публічного антикризового управління територіями з урахуванням завдань повоєнної відбудови;
- розроблено системну модель механізму публічного антикризового управління розвитком територій;
- запропоновано методика оцінки ефективності механізмів публічного антикризового управління розвитком територій на основі системи взаємопов'язаних індикаторів та інтегрального показника.

3. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

У дисертаційному дослідженні Бичкова С. В. отримано наукові результати, які поглиблюють теоретико-методичні засади публічного управління розвитком територій у кризових умовах та формують прикладний інструментарій для підвищення ефективності антикризових управлінських рішень.

Удосконалено:

- науково-методичний підхід до дослідження механізмів публічного антикризового управління розвитком територій, який ґрунтується на поєднанні системного, інституційного, сітьового та резильєнтнісного підходів. На відміну від підходів, що зосереджуються переважно на окремих інструментах реагування на кризу, запропонований підхід дозволяє розглядати антикризове управління як послідовний і взаємопов'язаний процес, що охоплює виявлення загроз, підготовку до кризових ситуацій, оперативне реагування, відновлення територіальних систем та накопичення інституційного досвіду;

- системну модель механізму публічного антикризового управління розвитком територій, у якій узгоджено стратегічні, організаційні, ресурсні, цифрові та комунікаційні складові управлінського впливу. Особливість запропонованої моделі полягає в тому, що вона відображає не лише внутрішню структуру механізму, а й логіку взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, військових адміністрацій, бізнесу та громадянського суспільства в умовах кризових викликів;

- методика оцінки ефективності механізмів публічного антикризового управління розвитком територій, яка базується на поєднанні інституційно-нормативних, ресурсних, управлінських, результативних та резильєнтнісних індикаторів. Її наукова відмінність полягає у можливості оцінювати ефективність антикризового управління не лише за безпосередніми результатами реагування, а й за здатністю територіальної системи зберігати функціональність, адаптуватися до змін і відновлюватися після кризових впливів.

Набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат публічного управління, зокрема у частині трактування механізмів публічного антикризового управління розвитком територій як багаторівневої системи управлінських впливів, що поєднує нормативно-правові, інституційні, організаційно-адміністративні, фінансово-економічні та інформаційно-комунікаційні інструменти. Такий підхід дає змогу розкрити антикризове управління не лише як реагування на наслідки кризи, а як процес забезпечення стійкості, адаптації та подальшого розвитку територій;

- теоретичне уявлення про структуру механізму публічного антикризового управління розвитком територій, який розглянуто як відкриту динамічну систему взаємопов'язаних функціональних блоків: інституційно-нормативного, організаційно-управлінського, фінансово-економічного, аналітичного, інформаційно-комунікаційного та блоку інституційного навчання. Це дозволяє показати взаємозв'язок між управлінськими рішеннями, ресурсним забезпеченням, комунікацією, аналітичною підтримкою та накопиченням досвіду для запобігання майбутнім кризам;

- підходи до емпіричної оцінки результативності публічного антикризового управління на регіональному рівні, що передбачають аналіз соціально-економічної динаміки територій, визначення рівня їхньої стійкості та типологізацію регіонів за здатністю реагувати на кризові впливи й відновлювати базові функції. Такий підхід створює підґрунтя для виявлення територій підвищеного ризику, визначення локальних практик стійкості та формування більш адресної політики повоєнного відновлення.

4. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується логічною побудовою дослідження, відповідністю його мети, завдань, об'єкта, предмета та методології, а також комплексним використанням загальнонаукових і спеціальних методів.

Достовірність отриманих результатів підтверджується застосуванням системного, інституційного, структурно-функціонального, порівняльного, економіко-статистичного, індексного та експертно-аналітичного методів. Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали органів державної влади та місцевого самоврядування, документи міжнародних організацій, аналітичні звіти, наукові джерела, а також власні розрахунки та узагальнення автора.

Висновки дисертації є послідовними, взаємопов'язаними з результатами аналізу та мають достатній рівень аргументації. Запропоновані здобувачем модель і методика можуть бути використані для діагностики ефективності антикризових механізмів, виявлення управлінських розривів і підготовки рішень щодо підвищення стійкості територіальних громад.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Теоретичне значення дисертації полягає у розвитку наукових засад публічного антикризового управління розвитком територій, поглибленні уявлень про антикризове управління як багаторівневий і циклічний процес, а також у формуванні концептуальної рамки, що поєднує питання територіального розвитку, управління ризиками, резильєнтності громад, інституційної координації та повоєнного відновлення.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання розроблених положень, моделі та методики у діяльності органів місцевого самоврядування для підвищення якості антикризового планування, оцінювання ризиків, стабілізації функціонування громад та підготовки програм розвитку в умовах кризових викликів:

- Менської міської ради для підвищення ефективності антикризового планування, стабілізації та розвитку громади в кризових умовах (довідка № 04-20/2093 від 05.11.2024);

- Бучанської міської ради в практику стратегічного планування під час розробки довгострокових стратегій розвитку з урахуванням ризиків та кризових сценаріїв (довідка № 121-209/4918 від 12.12.2023);

- Верховної Ради України в якості аналітичну базу для підготовки пропозицій щодо посилення стійкості територіального розвитку, удосконалення кризового управління та фінансової підтримки громад (довідка № 110д9/13-2025/150776 від 30.06.2025).

В освітньому процесі Національного університету «Чернігівська політехніка» під час викладання дисципліни «Публічна політика» для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (довідка № 202/08-3039/ВС від 11.12.2025 р.)

6. Апробація результатів дослідження

Основні наукові положення та прикладні результати дисертаційної роботи були представлені й обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (м. Житомир, 2022), XIII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки - 2023» (м. Чернігів, 2023), V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна парадигма публічного управління» (м. Львів, 2023), XIV Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки - 2024» (м. Чернігів, 2024), VI Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна парадигма публічного управління» (м. Львів, 2024).

Апробація результатів засвідчує, що основні положення дисертації пройшли наукове обговорення, були представлені професійному середовищу та отримали належне відображення у публікаціях здобувача.

7. Повнота викладення основних наукових результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок автора

Основні положення дисертаційного дослідження відображено у 10 наукових працях, серед яких: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, що індексується у наукометричній базі Web of Science, 1 стаття в іноземному науковому виданні за напрямом дисертації, а також 5 публікацій апробаційного характеру у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій.

1. Бичков С. В., Сорока В. А. Інституціональне забезпечення фінансування розвитку територіальних громад в умовах кризи. *Economic Synergy*. 2024. Вип. 1(11). С. 136-153. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-1-10>. (Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретико-інституційних засад розвитку територіальних громад в умовах кризи).

2. Бичков С. В. Стратегічні напрями розвитку механізмів публічного антикризового управління територіями. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2025. № 2. С. 74-78. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-11>.

3. Бичков С. В. Інституційна трансформація механізмів публічного антикризового управління територіями в умовах воєнної загрози. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. 2025. № 206. С. 17-21. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.206.17-21>

4. Erastov V., Bychkov S., Soroka V. Hromadas' finances management in the face of crisis. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. № 11(5). Pp. 39-46. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-5-39-46>. (Особистий внесок автора полягає в концептуалізації проблематики антикризового управління фінансами громад).

5. Bychkov S. Aspects of public crisis management: best practices and possible implementation in Ukraine. *Socioworld-Social Research & Behavioral Sciences*. 2023. Vol. 11, issue 01. Pp. 43-49. DOI: <https://doi.org/10.36962/SWD11012023-43>.

6. Bychkov S. V. Problems of financial support for the development of territories. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу : тези виступів III Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Житомирська політехніка, 2022. С. 210.

7. Бичков С. В. Проблеми формування механізмів публічного антикризового управління територіями. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу : тези виступів IV Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Житомирська політехніка, 2023. С. 302. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/suchasni-vyklyky-staloho-rozvytku-biznesu-tezy-iv-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi-09-10-lystopada-2023-roku/>.

8. Бичков С. В. Особливості публічного антикризового управління розвитком територій. Юність науки - 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства : збірник тез доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26-27 квітня 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 211. URL: <https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2023/11/zbirnyk-tez-yunist-nauky-2023.pdf>.

9. Бичков С. В. Науково-методологічні підходи формування механізмів державного антикризового управління. Сучасна парадигма публічного управління : збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада - 2 грудня 2023 р.) / за наук. ред. к.е.н., доцента Стасишина А. В. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. С. 186-189. URL: https://nung.edu.ua/sites/default/files/2024-06/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_5_%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%BC%D0%B0_2024.pdf.

10. Бичков С. В. Оптимізація механізмів публічного управління для ефективного вирішення криз. Юність науки – 2024: збірник тез доповідей XIV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 24-26 квітня 2024 р.). Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С. 165. URL: <https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2024/04/programa-konferencziyi-yunist-nauky-2024-2.pdf>

Публікації відповідають тематиці дисертації та розкривають її ключові результати, зокрема питання інституційного забезпечення розвитку територіальних громад в умовах кризи, стратегічних напрямів розвитку механізмів публічного антикризового управління територіями, інституційної трансформації антикризових механізмів в умовах воєнної загрози, фінансового управління громадами в кризових умовах та можливостей адаптації кращих практик публічного кризового управління в Україні.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Бичкова Сергія Васильовича «Механізми публічного антикризового управління розвитком територій» є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне науково-прикладне завдання щодо теоретико-методичного обґрунтування та практичного вдосконалення механізмів публічного антикризового управління розвитком територій.

Робота вирізняється актуальністю проблематики, логічною структурою, достатнім рівнем наукової аргументації, наявністю обґрунтованої наукової новизни та прикладною спрямованістю результатів. Запропоновані здобувачем положення мають значення для розвитку науки публічного управління та адміністрування, а також можуть бути використані в практиці державного, регіонального і місцевого управління в умовах криз, воєнних загроз та повоєнного відновлення.

Мету дисертаційного дослідження досягнуто, поставлені завдання виконано, основні результати оприлюднено в наукових публікаціях, апробовано на науково-практичних конференціях і підтверджено практичним впровадженням.

За актуальністю, змістом, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю основних положень, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота Бичкова Сергія Васильовича відповідає спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертаційна робота Бичкова Сергія Васильовича «Механізми публічного антикризового управління розвитком територій» може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуючий

д.держ.упр., професор

Олійченко І.М.

13.05.2026



Дисертацію засвідчую
Головуючий Олійченко І.М.
Відділ кадрів І.М. Олійченко
13 05 2026 р.